

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆՈՒՆԻՑ

Տավուշի մարզի առաջին ատյանի
ընդհանուր իրավասության դատարանի որոշում,
Նախագահող դատավոր՝ Ա.Մարտիրոսյան

Հայաստանի Հանրապետության
վերաքննիչ քրեական դատարանի որոշում,
Նախագահող դատավոր՝ Կ.Մարդանյան
Դատավորներ՝ Ն.Հովակիմյան
Ռ.Բարսեղյան

2024 թվականի ապրիլի 23-ին

քաղաք Երևանում

ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի հակակոռուպցիոն պալատի կոռուպցիոն
հանցագործությունների քննության դատական կազմը (այսուհետ նաև՝ Վճռաբեկ
դատարան),

նախագահությամբ՝
մասնակցությամբ դատավորներ՝

Ա.ԿՐԿՅԱՇԱՐՅԱՆԻ
Ե.ԴԱՆԻԵԼՅԱՆԻ
Դ.ՎԵՔԻԼՅԱՆԻ

գրավոր ընթացակարգով քննության առնելով դատապարտյալ Սմբատ Միսակի
Թովմասյանի վերաբերյալ ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի (այսուհետ նաև՝

Վերաքննիչ դատարան) 2023 թվականի հունվարի 26-ի որոշման դեմ ՀՀ գլխավոր դատախազի տեղակալ Գ.Բաղդասարյանի վճռաբեկ բողոքը,

Պ Ա Ր Զ Ե Ց

Վարույթի դատավարական նախապատմությունը.

1. Տավուշի մարզի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի 2020 թվականի հուլիսի 3-ի դատավճռով Ս.Թովմասյանի նկատմամբ 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի (այսուհետ նաև՝ ՀՀ նախկին քրեական օրենսգիրք) 314-րդ հոդվածի 1-ին մասով նշանակված՝ 200.000 (երկու հարյուր հազար) ՀՀ դրամ տուգանքի չափին համարժեք գույք բռնագանձելու վերաբերյալ ՀՀ արդարադատության նախարարության պրոբացիայի ծառայության Տավուշի մարզային մարմնի պետ Ա.Սիմոնյանի միջնորդությունը Տավուշի մարզի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի (այսուհետ նաև՝ Առաջին ատյանի դատարան) 2022 թվականի նոյեմբերի 18-ի որոշմամբ մերժվել է:

2. Տավուշի մարզի դատախազության դատախազ Հ.Աղասարյանի կողմից բերված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում Վերաքննիչ դատարանը 2023 թվականի հունվարի 26-ի որոշմամբ բողոքը մերժել է՝ Առաջին ատյանի դատարանի 2022 թվականի նոյեմբերի 18-ի որոշումը թողնելով անփոփոխ:

3. Վերաքննիչ դատարանի վերոնշյալ որոշման դեմ ՀՀ գլխավոր դատախազի տեղակալ Գ.Բաղդասարյանը բերել է հատուկ վերանայման բողոք, որը Վճռաբեկ դատարանի 2023 թվականի ապրիլի 5-ի որոշմամբ ընդունվել է վարույթ և սահմանվել է դատական վարույթի իրականացման գրավոր ընթացակարգ:

3.1. Դատավարության մասնակիցների կողմից վճռաբեկ բողոքի պատասխան չի ներկայացվել:

Վճռաբեկ բողոքի հիմքերը, փաստարկները և պահանջը.

Վճռաբեկ բողոքը քննվում է հետևյալ հիմքերի սահմաններում՝ ներքոհիշյալ փաստարկներով.

4. Բողոք բերած անձը փաստարկել է, որ ստորադաս դատարանները թույլ են տվել դատական սխալ՝ նյութական իրավունքի այնպիսի խախտումներ, որոնք ազդել

են վարույթի ելքի վրա, մասնավորապես՝ սխալ են մեկնաբանվել և կիրառվել 2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի (այսուհետ նաև՝ ՀՀ գործող քրեական օրենսգիրք) 8-րդ, 9-րդ, 59-րդ հոդվածների, ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 28-րդ հոդվածների դրույթները, ինչպես նաև դատական ակտի պատճառաբանությունները հակասում են Շիրին Ջանգոյանի վերաբերյալ գործով Վճռաբեկ դատարանի 2017 թվականի ապրիլի 12-ի որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումներին:

Ի հիմնավորում վերոշարադրյալի՝ բողոքաբերը փաստարկել է, որ «հանցանք կամ քրեական օրենսդրությամբ նախատեսված արարք կատարած անձի վիճակն այլ կերպ բարելավող օրենսդրությունն ունի հետադարձ ուժ, եթե դա նախատեսված է օրենքով» դրույթը դատապարտյալ Ս.Թովմայանի նկատմամբ կիրառելի չէ, քանի որ վերջինիս կողմից հանցանքը կատարելու պահին (2019 թվականի փետրվարի 25-ին) գործող կարգի համաձայն՝ անձի վիճակը բարելավող օրենսդրության հետադարձ ուժի հարցում սահմանափակումներ նախատեսված չեն եղել: Հետևաբար, դատապարտյալի նկատմամբ կիրառելի է ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված կանոնը, համաձայն որի՝ «Արարքի հանցավորությունը վերացնող, պատիժը մեղմացնող կամ հանցանք կատարած անձի վիճակն այլ կերպ բարելավող օրենքը հետադարձ ուժ ունի, այսինքն՝ տարածվում է մինչև այդ օրենքն ուժի մեջ մտնելը համապատասխան արարք կատարած անձանց, այդ թվում՝ այն անձանց վրա, ովքեր կրում են պատիժը կամ կրել են դա, սակայն ունեն դատվածություն»:

5. Բողոքաբերը նշել է, որ թեև տուգանքը վճարելուց խուսափելու դեպքում տուգանքի չափին համարժեք գույք բռնագանձելու իրավական ընթացակարգ ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքով սահմանված չի եղել, սակայն նշված կարգավորումն անհրաժեշտ է դիտարկել որպես հանցանք կատարած անձի իրավական վիճակն այլ կերպ բարելավող օրենք՝ նկատի ունենալով նաև, որ տվյալ ընթացակարգը դուրս է պատիժների համակարգից և ինքնին պատժատեսակ չի համարվում: Բողոքաբերի պնդմամբ՝ քանի որ ՀՀ քրեական օրենսգրքով տուգանքը վճարելուց խուսափելու դեպքում այն այլևս հանրային աշխատանքներով չի փոխարինվում, իրավակիրառողին այլ տարբերակ չի մնում, քան հանրային աշխատանքների փոխարեն նշանակել ազատազրկում՝ նկատի ունենալով ՀՀ նախկին քրեական

օրենսգրքի 54-րդ հոդվածի 5-րդ մասի պահանջները: Հետևաբար, ՀՀ քրեական օրենսգրքով նախատեսված նոր ընթացակարգն անձի իրավական վիճակն այլ կերպ բարելավող օրենք է, քանի որ ինքնին այլընտրանք է դառնում ազատության իրավունքի սահմանափակմանը, ինչն ավելի մեծ արժեք է:

5.1. Բողոքի հեղինակն ընդգծել է նաև, որ եթե իրավակիրառողը՝ տվյալ դեպքում դատարանը, այն դիրքորոշմանն է, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 59-րդ հոդվածի 8-րդ մասով սահմանված տուգանքը հանրային աշխատանքներով փոխարինելու վերաբերյալ պայմաններն անձի իրավական վիճակը բարելավող են, և ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքով նախատեսված տուգանքը վճարելուց խուսափելու դեպքում այն հանրային աշխատանքներով փոխարինելու իրավակարգավորումներն այլևս չեն գործում, ապա այս համատեքստում ևս դատարանը պետք է կիրառեր նոր քրեական օրենսգրքով նախատեսված ընթացակարգը և տուգանքի չափին համարժեք գույք բռնագանձելու որոշում կայացներ. այն չկիրառելով՝ դատարանը հարկադրված է լինելու ազատագրկման ձևով պատիժ նշանակել՝ հիմք ընդունելով այն, որ հանրային աշխատանքներով փոխարինելու կառուցակարգն այլևս չի գործում:

6. Բողոքաբերը փաստարկել է նաև, որ տուգանքը վճարելուց խուսափելու դեպքում դրա չափին համարժեք գույք բռնագանձելու իրավակարգավորումը որպես անձի վիճակն այլ կերպ վատթարացնող օրենք դիտարկելու պայմաններում, տուգանք պատժատեսակի կատարումը գործնականում դառնալու է անհնարին՝ մինչև 2022 թվականի հուլիսի 1-ը հանցանք կատարած անձանց նկատմամբ, մինչդեռ քրեական օրենսդրությունում այս փոփոխության կատարումը ոչ թե նման նպատակ է հետապնդում, այլ կոչված է տուգանքի դատապարտված անձի վիճակն առանց այլ կերպ վատթարացնելու ապահովել նշված պատժատեսակի կատարումը:

7. Արդյունքում բողոքաբերը խնդրել է Առաջին ատյանի դատարանի 2022 թվականի նոյեմբերի 18-ի որոշումն օրինական ուժի մեջ թողնելու մասին Վերաքննիչ դատարանի՝ 2023 թվականի հունվարի 26-ի որոշումը բեկանել՝ կայացնելով փոխարինող դատական ակտ, այն է՝ բավարարել Ս.Թովմասյանի նկատմամբ նշանակված տուգանք պատժատեսակին համարժեք գույք բռնագանձելու միջնորդությունը:

Վճարելի բողոքի քննության համար էական նշանակություն ունեցող փաստական հանգամանքները.

8. Առաջին ատյանի դատարանն իր դատական ակտում արձանագրել է հետևյալը. «(...) [2022] թվականի հուլիսի 1-ից գործողության մեջ դրված Հայաստանի Հանրապետության 2021 թվականի մայիսի 5-ի քրեական օրենսգրքի 59-րդ հոդվածով նախատեսված կարգավորումները, մասնավորապես փուզանքը չվճարելու դեպքում, այն բռնագանձելու ինստիտուտը, չի կարող կիրառվել դատապարտյալ Սմբար Միսակի Թովմասյանի վրա, քանի որ վերջինիս կողմից հանցանք կատարելու պահին գործող քրեական օրենսգրքով փուզանքը չվճարելու դեպքում այն փոխարինվել է հանրային աշխատանքներով: Դատարանը գրնում է, որ սեփականության իրավունքի սահմանափակումը որևէ դեպքում չի կարող դիտվել անձի վիճակը բարելավող՝ անձի աշխատանքային իրավունքի սահմանափակման համեմատ:

Դատապարտյալ Սմբար Միսակի Թովմասյանը 2020 թվականի հուլիսի 03-ի դատավճռով դատապարտվելով 200.000 /երկու հարյուր հազար/ ՀՀ դրամ փուզանքի, ունեցել է արդարացված ակնկալիք, այն չվճարելու դեպքում հանրային աշխատանքներով փուզանքը փոխարինվելու ասպեկտով, քանի որ հանցանք կատարելու և դատապարտվելու ժամանակ գործող քրեական օրենսգրքի կարգավորումները եղել են այդպիսին և գույքի բռնագանձման ինստիտուտ նախատեսված չի եղել: Ավելին ՀՀ ԱԾ պրոբացիայի ծառայության Տավուշի մարզային բաժնի կողմից դատապարտյալ Սմբար Թովմասյանի կողմից փուզանքը չմուծելու պարագայում ավելի քան 1 փարի որևէ միջնորդություն չի ներկայացվել դատարան՝ պարծի կատարման հետ կապված, իսկ 2022թ. հուլիսի 1-ից հետո ուժի մեջ մտած ՀՀ քրեական օրենսգրքի իրավակարգավորումների պայմաններում նոր միայն միջնորդություն է ներկայացրել դատարան, այսինքն նշված քրեական օրենսգրքի դրույթները հետադարձության կարգով կիրառել է դատապարտյալի նկատմամբ, ինչը Դատարանը գրնում է անընդունելի, քանի որ այն վարթարացնում է դատապարտյալի վիճակը: Ներկա պահին դատապարտյալ Սմբար Միսակի Թովմասյանի նկատմամբ նշանակված փուզանքը չմուծելու դեպքում 2022 թվականի հուլիսի 1-ից գործողության մեջ դրված Հայաստանի Հանրապետության 2021 թվականի մայիսի 5-ի քրեական օրենսգրքով նախատեսված փուզանքը

բոնսագանձելու կարգավորումները վարթարացնում են անձի վիճակը, իսկ քրեական օրենսդրությամբ նախատեսված արարք կատարած անձի վիճակն այլ կերպ վարթարացնող օրենսդրությունը՝ հետադարձ ուժ չունի:

Ելնելով վերոգրյալից՝ Դատարանը գտնում է, որ ՀՀ ԱՆ պրոբացիայի ծառայության Տավուշի մարզային մարմնի պետի կողմից ներկայացված միջնորդությունը՝ թիվ ՏԴ/0158/01/19 քրեական գործով 2020 թվականի հուլիսի 03-ի դատավճռով դատապարտյալ Սմբատ Միսակի Թովմասյանից 200.000 /երկու հարյուր հազարի դրամ փուզանքի չափին համարժեք գույք բոնսագանձելու վերաբերյալ, ենթակա մերժման՝ անհիմն լինելու պարճառարանությամբ (...):¹

9. Վերաքննիչ դատարանն անփոփոխ թողնելով Առաջին ատյանի դատարանի որոշումը, արձանագրել է հետևյալը. «(...) Վերաքննիչ դատարանն արձանագրում է, որ 2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքով նախատեսված գույքի բոնսագանձումը թեև պարճարեսակ չէ (այն ներառված չէ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 56-րդ հոդվածով սահմանված պարճի փեսակների ցանկում), սակայն այն բովանդակային առումով պարունակում է պարճի փարբեր, քանի որ այն նույնպես պետության անունից և բացառապես դատարանի կողմից կիրառվող հարկադրանքի միջոց է, որը թույլ է տալիս դատապարտյալի կողմից փուզանքը վճարելուց խուսափելու դեպքում հոգուր պետության հարկադրաբար և անհատույց կերպով վերցնել համարժեք գույքը, զրկել նրան այդ գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունքից: 2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի 59-րդ հոդվածի ուսումնասիրությունից երևում է, որ գույքի բոնսագանձումը կիրառվում է դատապարտյալի նկատմամբ նշանակված պարճի՝ փուզանքի փոխարեն, այսինքն՝ օրենսդիրը դրա կիրառումը դիտարկում է որպես պարճին փոխարինող հարկադրանքի համարժեք միջոց:

Վերաքննիչ դատարանն արձանագրում է, որ 2003 թվականի սպրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի կիրառման պարագայում փուզանքի գումարը վճարելուց չարանրորեն խուսափելու դեպքում դատապարտյալը կարող էր իրավաչափորեն կանխատեսել, որ փուզանքի չվճարած մասը կարող է փոխարինվել կամ փոխարինվելու է հանրային աշխատանքներով և հանցագործության

¹ Տե՛ս կոլոթեր, հատոր 1, թերթեր 72-77:

կարարման պահից պետության հետ ծագած քրեաիրավական հարաբերությունները կարող են ավարտվել հանրային աշխարանքները կրելով, այլ ոչ թե իրեն պարկանող գույքը բռնագանձելով կամ ազարագրկում պարիժը կրելով:

Վերաքննիչ դատարանը գրնում է, որ տուգանքի վճարումից խուսափող դատապարտյալի գույքն անհատույց և հարկադրաբար վերցնելու իրավակարգավորումն ըստ էության քրեաիրավական նոր ինստիտուտ է, որի կիրառումը թեև դատապարտյալների պարիժը չի խսրացնում, սակայն վարթարացնում է այն դատապարտյալի իրավական վիճակը, ովքեր մինչ այդ կարգավորման ուժի մեջ մրնելն օրհնական ուժի մեջ մրած դատավճիոներով դատապարտվել են տուգանքի, դրա գումարը չեն վճարել և առկա են բավարար փաստական տվյալներ այն մասին, որ նրանք (չարամրորեն) խուսափում են տուգանքի գումարն ամբողջությամբ վճարելուց:

Հիմք ընդունելով վերոշարադրյալը՝ Վերաքննիչ դատարանը գրնում է որ դատապարտյալի նկարմամբ նշանակված տուգանքին համարժեք գույքի բռնագանձման վերաբերյալ 2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի 59-րդ հոդվածը Սմբար Թովմասյանի վիճակը վարթարացնող նորմ է:

Վերաքննիչ դատարանն արձանագրում է, որ քննարկվող քրեաիրավական նոր կարգավորումը (ինստիտուտը) և դրա կարարումն ապահովող քրեակարարողական նորմերը դատապարտյալ Սմբար Թովմասյանի նկարմամբ կիրառելի չեն, Առաջին ստյանի դատարանը, ՀՀ ԱԾ պրորացիայի ծառայության Տավուշի մարզային մարմնի պետ Անդրանիկ Սիմոնյանի միջնորդությունը մերժելով, թույլ չի տվել դատական սիսալ՝ քրեական օրենքի խախտում, որը ազդել կամ կարող էր ազդել վարույթի ելքի վրա, ուստի՝ Դատախազի ներկայացրած բողոքը պետք է մերժել՝ վիճարկվող դատական ակտը թողնելով անտոտիոնի (...)²:

Վճարել դատարանի հիմնավորումները և եզրահանգումը.

10. Սույն վարույթով Վճարել դատարանի առջև բարձրացված իրավական հարցը հետևյալն է. իրավաչափ են արդյոք ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 59-րդ հոդվածի 11-րդ մասով նախատեսված՝ տուգանքի չափին համարժեք գույք

² Տե՛ս նյութեր, հատոր 2, թերթեր 40-48:

բոնագանձելու վերաբերյալ կարգավորումն անձի վիճակը վատթարացնող դիտարկելու մասին ստորադաս դատարանների հետևությունները:

11. ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասի համաձայն՝ «Պատասխանատվությունը մասնակիորեն մեղմացնող և միաժամանակ մասնակիորեն խստացնող օրենքը սույն հոդվածով նախատեսված չափանիշներին համապատասխան հետադարձ ուժ ունի միայն այն մասով, որը մեղմացնում է պատասխանատվությունը»:

ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի 51-րդ հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ «Դատարանը փուզանքը կամ փուզանքի չվճարված մասը փոխարինում է հանրային աշխատանքներով փուզանքը վճարելու անհնարինության դեպքում՝ հանրային աշխատանքների երեք ժամը նվազագույն աշխատավարձի դիմաց, իսկ փուզանքը վճարելուց չարամբորեն խուսափելու դեպքում՝ հանրային աշխատանքների հինգ ժամը նվազագույն աշխատավարձի դիմաց: Եթե փուզանքը կամ փուզանքի չվճարված մասը հանրային աշխատանքներով փոխարինելու համար կատարված հաշվարկի արդյունքը գերազանցում է երկու հազար երկու հարյուր ժամը, ապա նշանակվում է երկու հազար երկու հարյուր ժամ: Տուգանքը կամ փուզանքի չվճարված մասը հանրային աշխատանքներով փոխարինելու համար կատարվող հաշվարկի արդյունքում ժամային արժեքները կլորացնելը կատարվում է դատապարտյալի օգրին»:

ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 59-րդ հոդվածի համաձայն՝ «(...) 8. Եթե դատապարտվողն ի վիճակի չէ անհապաղ և ամբողջությամբ վճարելու նշանակված փուզանքը, ապա դատարանը նրա համար վճարման ժամկետ է սահմանում՝ առավելագույնը 1 փարի, կամ թույլատրում է փուզանքը մաս առ մաս վճարել նույն ժամկետում: Եթե փուզանքը նշանակելուց հետո դատապարտյալի նյութական վիճակի վատթարացման հետևանքով նա զրկվում է փուզանքը վճարելու հնարավորությունից, ապա դատարանը, հաշվի առնելով դատապարտյալի դիրքորոշումը՝

1) երկարաձգում է փուզանքի վճարման սահմանված վերջնաժամկետը՝ առավելագույնը 1 փարով,

2) նշանակում է հանրային աշխատանքներ՝ հանրային աշխատանքների 24 ժամը հաշվարկելով հանցանքը կատարելու պահին նվազագույն աշխատավարձի չափով:

(...)

11. Տուգանքը վճարելուց խուսափելու դեպքում բռնագանձվում է դատարանի որոշած տուգանքի չափին համարժեք գույք, եթե այդպիսին առկա է: Եթե այդպիսի գույք առկա չէ, ապա տուգանքը փոխարինվում է ազատազրկմամբ՝ ազատազրկման 3 օրը հաշվարկելով նվազագույն աշխատավարձի դիմաց»:

12. Վճռաբեկ դատարանը *Գարուն Ասրյանի* վերաբերյալ գործով կայացված որոշմամբ անդրադառնալով տուգանքի չափին համարժեք գույք բռնագանձելու ինստիտուտի էությանը՝ ընդգծել է, որ այն նախևառաջ միտված է ապահովելու տուգանք պատժատեսակի պատշաճ կատարումը, ընդ որում՝ անձի իրավունքներին հնարավորինս նվազ միջամտությամբ: Այսպես՝ տուգանքի չափին համարժեք գույքի բռնագանձումն **ինքնին պարժարեասկ չէ և ընդգրկված չէ** քրեական օրենսդրությամբ սահմանված **պարժի համակարգում, չունի պարժիչ բնույթ**, քանի որ դրա միակ նպատակը դատարանի օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռով նշանակված պատժի կատարումն ապահովելն է: Այս համատեքստում Վճռաբեկ դատարանը հատկապես կարևորել է բռնագանձվող գույքի և տուգանքի չափի միջև համաչափության ապահովման՝ օրենսդրորեն ամրագրված երաշխիքը, ըստ որի՝ տուգանքը վճարելուց խուսափելու դեպքում բռնագանձվում է դատարանի որոշած տուգանքի չափին **համարժեք** գույք:

Քննարկվող ինստիտուտը դիտարկելով ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքով նախատեսված իրավակարգավորման համատեքստում, ըստ որի՝ տուգանքը վճարելուց խուսափելու դեպքում այն **միանգամից փոխարինվում էր մեկ այլ պարժարեասկով՝ հանրային աշխատանքներով**, Վճռաբեկ դատարանը փաստել է, որ բռնագանձման պարագայում պատժատեսակի փոփոխություն, որպես այդպիսին, տեղի չի ունենում: Այլ կերպ՝ նախքան չվճարված տուգանքն ավելի խիստ պատժատեսակով փոխարինելը, օրենսդրորեն նախատեսվել է **միջանկյալ հնարավորություն՝ տուգանքի կատարումն ապահովող ինքնուրույն գործիք**, որը թույլ է տալիս հասնելու դատարանի դատավճռով նշանակված պատժի կատարմանը՝ անձի իրավունքների համեմատաբար նվազ սահմանափակման արդյունքում:

Վերոշարադրյալի հիման վրա, Վճռաբեկ դատարանն արձանագրել է, որ տուգանքի չափին համարժեք գույք բռնագանձելու վերաբերյալ կատարված փոփոխությունն ըստ էության **պատասխանատվությունը մասնակիորեն մեղմացնող է**, քանի որ թույլ է տալիս տուգանքն անմիջաբար չփոխարինել ավելի խիստ պատժատեսակով: Հետևաբար, մինչև գործող քրեական օրենսգիրքն ուժի մեջ մտնելը կատարված արարքների դեպքում, եթե դատապարտյալը խուսափում է իր նկատմամբ նշանակված տուգանքը վճարելուց, դատարանը համապատասխան միջնորդության քննարկման արդյունքում պետք է տուգանքի չափին համարժեք գույք բռնագանձելու վերաբերյալ դատական ակտ կայացնի: Համապատասխան գույքի բացակայության դեպքում միայն նշանակված **տուգանքը կարող է փոխարինվել հանրային աշխատանքներով**՝ նախկին դատավարական ընթացակարգերին համապատասխան, քանի որ գործող քրեական օրենսգրքի 59-րդ հոդվածի 11-րդ մասով սահմանված կարգավորումը՝ **տուգանքի չափին համարժեք գույքի բացակայության դեպքում այն ազատագրկմամբ փոխարինելը**, անձի համար ըստ էության պատասխանատվությունը մասնակիորեն խստացնող է, ուստի **հետադարձ ուժ չի կարող ունենալ**³:

13. Սույն վարույթի նյութերի ուսումնասիրությունից երևում է, որ՝

- Առաջին աստիճանի դատարանը մերժել է Ա.Թովմասյանից տուգանքի չափին համարժեք գույք բռնագանձելու վերաբերյալ ՀՀ արդարադատության նախարարության պրոբացիայի ծառայության Տավուշի մարզային մարմնի պետ Ա.Սիմոնյանի միջնորդությունը՝ ընդգծելով, որ նոր կարգավորումն անձի վիճակը վատթարացնող է, ուստի հետադարձ ուժ ունենալ չի կարող⁴:

- Վերաքննիչ դատարանն անփոփոխ է թողել Առաջին աստիճանի դատարանի դատական ակտը՝ նշելով, որ նոր իրավակարգավորումները չեն կարող հետադարձ ուժ ունենալ, քանի որ գույքի բռնագանձումը և ազատագրկումն առավել խիստ քրեափրավական ներգործության միջոցներ են, քան նախկին իրավակարգավորումներով նախատեսված հանրային աշխատանքներ պատժատեսակը⁵:

³ Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ *Գարուն Ասրյանի* վերաբերյալ 2023 թվականի հունիսի 30-ի թիվ ՍԴ/0006/13/22 որոշումը:

⁴ Տե՛ս սույն որոշման 8-րդ կետը:

⁵ Տե՛ս սույն որոշման 9-րդ կետը:

14. Նախորդ կետում մեջբերված փաստական հանգամանքները գնահատելով սույն որոշման 11-12-րդ կետերում վկայակոչված իրավանորմերի և իրավական դիրքորոշումների համատեքստում, ինչպես նաև վերահաստատելով *Գարուն Ասրյանի* վերաբերյալ գործով արտահայտված իրավական դիրքորոշումները, Վճռաբեկ դատարանը կրկնում է, որ նախկին և գործող քրեական օրենսգրքերի համապատասխան իրավակարգավորումների համակցված վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ կատարված փոփոխություններն *ընդհանուր առմամբ անձի պատասխանատվությունը մասնակիորեն մեղմացնող են*, քանի որ թույլ են տալիս նշանակված տուգանքն անմիջաբար չփոխարինել ավելի խիստ պատժով՝ հանրային աշխատանքներով՝ նախատեսելով միջանկյալ գործիքակազմ: Այլ կերպ՝ բռնագանձման ինստիտուտի կիրառմամբ, անձի նկատմամբ դատարանի դատավճռով նշանակված տուգանքն այլ՝ ավելի խիստ պատժատեսակով չի փոխարինվում, քանի որ բռնագանձումն ինքնին պատժատեսակ չէ և դուրս է պատժի համակարգից: Ընդհակառակը, դրա կիրառմամբ դատապարտյալի պատասխանատվությունը մասնակիորեն մեղմացվում է:

15. Վերոշարադրյալ դատողությունների հիման վրա, Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ 2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի 59-րդ հոդվածի 11-րդ մասով նախատեսված՝ տուգանքի չափին համարժեք գույք բռնագանձելու վերաբերյալ կարգավորումն անձի վիճակը վատթարացնող դիտարկելու վերաբերյալ ստորադաս դատարանների հետևություններն իրավաչափ չեն:

16. Ամփոփելով վերոշարադրյալը՝ Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ ստորադաս դատարանները, սույն վարույթով դատական ակտ կայացնելիս, թույլ են տվել դատական սխալ՝ նյութական օրենքի ոչ ճիշտ կիրառում, այն է՝ սխալ են մեկնաբանել ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 9-րդ, 59-րդ հոդվածները, ինչը, համաձայն ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 362-րդ հոդվածի՝ հիմք է Առաջին ատյանի դատարանի 2022 թվականի նոյեմբերի 18-ի որոշումը և այն անփոփոխ թողնելու մասին Վերաքննիչ դատարանի 2023 թվականի հունվարի 26-ի

որոշումը բեկանելու և վարույթը Տավուշի մարզի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան՝ նոր քննության փոխանցելու համար⁶:

Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ նոր քննության ընթացքում, Տավուշի մարզի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանը, սույն որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումների հաշվառմամբ, պետք է քննության առնի ՀՀ արդարադատության նախարարության պրոբացիայի ծառայության Տավուշի մարզային մարմնի պետ Ա.Սիմոնյանի միջնորդությունը և հանգի համապատասխան հետևության՝ հիմք ընդունելով սույն որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները:

Ելնելով վերոգրյալից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 162-րդ, 163-րդ, 171-րդ հոդվածներով և Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 31-րդ, 33-րդ, 34-րդ, 264-րդ, 281-րդ, 352-րդ, 359-րդ, 361-363-րդ և 400-րդ հոդվածներով՝ Վճռաբեկ դատարանը

Ո Ր Ո Շ Ե Ց

1. Դատապարտյալ Սմբատ Միսակի Թովմասյանի վերաբերյալ Տավուշի մարզի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի 2022 թվականի նոյեմբերի 18-ի որոշումը և այն անփոփոխ թողնելու մասին ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի 2023 թվականի հունվարի 26-ի որոշումները բեկանել և վարույթը փոխանցել Տավուշի մարզի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան՝ նոր քննության:

2. Որոշումն օրինական ուժի մեջ է մտնում կայացնելու օրը:

Նախագահող՝ _____ Ա.ԿՐԿՅԱՇԱՐՅԱՆ

Դատավորներ՝ _____ Ե.ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

_____ Դ.ՎԵՔԻԼՅԱՆ

⁶ Հատուկ վերանայման արդյունքում դատական ակտը բեկանելուց հետո Վճռաբեկ դատարանի կողմից վարույթը համապատասխան ստորադաս դատարան նոր քննության փոխանցելու լիազորության վերաբերյալ տե՛ս, Վճռաբեկ դատարանի՝ Հրայր Հովսեփյանի վերաբերյալ 2020 թվականի մայիսի 25-ի թիվ ԵԴ/0426/11/18 որոշման 27-րդ կետը, Ավսթ Ամինի վերաբերյալ 2023 թվականի հունվարի 25-ի թիվ ԵԴ/0752/06/22 որոշման 17.1-րդ կետը: